

 89. ОУ „Д-р Христо Стамболски“

*гр. София, р-н „Искър“ ж.к. „Дружба1“, ул. „Чудомир Топлодолски“ №4,
тел. 9790838, 9790864, e-mail ou_89@abv.bg*

УТВЪРЖДАВАМ: /П/

**ТАТЯНА ТАНЕВА
ДИРЕКТОР НА 89. ОУ**

МЕХАНИЗЪМ

**ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
В ИНСТИТУЦИИТЕ В СИСТЕМАТА НА
ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Настоящият механизъм е приет на заседание на педагогическия съвет
с протокол № 12/ 01.09.2022 година и утвърден със Заповед на директора
№ 91/ 21.11.2022 г.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В 89. ОУ „Д-р Хр. Стамболски“

Насилието между учениците в училище обхваща широк спектър от прояви.

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните **разпоредби** на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето:

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„**Психическо насилие**“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световна здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„**Пренебрегване**“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез

физически контакт, чрез думи или по друг начин.”

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставащо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз- подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група- под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз- всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по- специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по- екстремни форми на нападане и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз- насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/ профили. обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

1. Принципи, ценности, философия

В училището са разработени и се прилагат цялостни политики за:

- подкрепа за личностно развитие на детето и ученика;
- изграждане на позитивен организационен климат;
- утвърждаване на позитивна дисциплина;
- развитие на училищната общност.

Превенцията и интервенцията на насилието и тормоза в системата на предучилищното и училищното образование са неизменна част от тези политики.

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогически и непедagogическия персонал, родителите, децата и учениците в изграждането на сигурна среда.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието са:

- Да създаде позитивна култура и климат в училището;
- Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на предучилищното и училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с групата/ класа и включва децата в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое- не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.
- Да създаде система за интервенция като разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въввлечените в ситуацията на насилие и тормоз;
- Да развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за училището организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- Да създава механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

Политиката за сигурна образователна среда се базира на следните специфични принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
  - приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование;
  - дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието;
  - насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност.
- Ефективно лидерство;
- Прилагането на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;
- Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информиране, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информиране), които:
  - развиват емпатия и уважение сред децата;
  - ясно адресират агресивно поведение;
  - изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие.

- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;
- Координация и последователни усилия от страна на училището за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по- сигурна среда;
- Партньорство с родителите;
- Непрекъснатата оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в училището и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на поведение. За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилие и тормоз са необходими:

- системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда (с фокус върху стаите, общите помещения за хранене- столовата и бюфета, както и санитарните помещения), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на групата/ класа като общност;
- работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на групата/ класа, както и проектна- базирано обучение, включително и изнесени дейности, които дават отлични резултати в тази посока;
- последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието.

Превенцията на насилието и тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/ или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище група/ клас, например създаване на правила на отношения в групата/ класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в групата/ класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смуцават децата, като по този начин се създава пространство за мислене и отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне и развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

Интервенциите включват отговора на институцията при възникнали ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципът на най-добрия интерес на детето.

2. Система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

2.1. Създаване на координационен съвет, със заповед на директора, с ясни функции и делегирани отговорности. Координационният съвет отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза и е в състав:

Председател: Севил Реджебова – зам.-директор УД

Членове:

Йорданка Стоянова – главен учител

Цветелина Антимова – старши

учител

Лилия Ангелова – учител

2.2. Оценка на ситуацията.

2.3. Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза.

2.4. Планиране/ актуализиране на дейности по превенция.

2.4.1. Дейности по превенция на равнище училище

- Създаване/ актуализиране на етичен кодекс на училищната общност съгласно ЗПУО.

- Създаване на единни училищни правила, които са част от Правилника за дейността на училището:

- 1) Изработване на правила на поведение и ценности от всеки клас/ група;

- 2) Обобщаване на правилата на ниво училище и вписване в Правилника за дейността на училището.

- Внасяне на промени в Правилника за дейността на училището при необходимост.

- Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.

- Подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз.

- Повишаване квалификацията на педагогическия персонал за работа с програмите, включително реализиране на специализирани обучения на педагогическия и непедагогическия състав за превенция и справяне с насилието и тормоза.

2.4.2. Дейностите за превенция на ниво клас/ група включват:

- Създаване на правила за поведение на групата/ класа

- Обучителни дейности и работа с класа/ групата на учителят/ класният ръководител, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности. Основна цел е създаване на пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Основните теми:

1. Правата на децата и отговорностите, които те създават по отношение на околните.

2. Ценностите- какво са, какви могат да бъдат, как се проявяват в поведението, как се прилагат в ежедневието?

3. Какво представляват насилието и тормозът, разпознаваме ли ги, как можем и на кого да съобщаваме за случаи на насилие и тормоз?

4. Какви са преживяванията на извършителя, последователите, потърпевшия и наблюдателите?

5. Как се чувстваме, когато видим прояви на насилие и тормоз и какво правим ?
Какво можем да направим?

6. Провеждане на тематични родителски срещи.

2.5. Дейности по интервенция

2.5.1. Дейностите по интервенция на **ниво училище** включват:

- Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията.

В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, група/ клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

- На базата на вписаните ситуации, координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза.
- Координационният съвет дава становище и насочва ученикът към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

Дневникът се съхранява при член на координационния съвет, определен от директора на училището.

- Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане” (Отдел „Закрила на детето”- ОЗД) и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция: Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск).

Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При становище от координационния съвет в училището за инициране на работа по случай, психологът следва да иницира работа по случай с детето в училището.

Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на училището.

2.5.2. Дейности по интервенция на **ниво група/ клас**- отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация и включват:

- Обсъждане между децата/ учениците и учителя на групата/ класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.
- Съвместни действия между класен ръководител, учител, зам.-директор УД и включване на външни специалисти. При нужда- организиране на допълнителни занятия с цялата група/ клас с подкрепата на зам.-директор УД.
- Използване на посредник при разрешаване на конфликта.
- Провеждане на тематична родителска среща.

6. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищните политики родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция.

- **Партньорството с родителите за съдействие при превенция** на насилието може да се осъществява чрез:
  - Провеждане на тематична родителска среща да запознаване на родителите с цялостната училищна политика, с основните моменти в механизма.
  - Покана към родители, които да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота като представят своите професии, хобита, интереси.
    - Идентифициране и взаимодействие с родители:
      - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари) или други професии, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи;
      - изявили желание да бъдат посредници между училището и родителите или други организации и институции.
- **Партньорството с родителите в случаи на интервенция:** задължително уведомяване на родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз деца, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
  - При разговор с родител, учителите трябва да съблюдават следното:**
    - разговорът започва със силните страни на децата и след това се представя ситуацията, което спомага за свалянето на напрежението още в началото;
    - при необходимост се информират останалите родители от групата/ класа за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението;
    - срещата приключва с конкретни договорености- кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. По преценка, учителят насочва родителите за консултация със зам.-директор УД или с други специалисти при необходимост.
- **Насоки за работа с родители, когато не съдействат:**
  - в случай на отказ за съдействие от родител, учителят насочва случая към координационния съвет.

7. Дейности на ниво общност

Координационният съвет за противодействие на тормоза и насилието, съгласувано с директора на училището осигурява реални партньорства с външни за училището организации, служби и специалисти:

- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето“;
- Местната комисия за БППМН;
- МВР – Детска педагогическа стая;
- други.

8. Ресурсна обезпеченост

7.1. Ръководството на училището е необходимо да осигурява:

- ежегоден обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;
- предоставяне на информация, материали по темата за насилието и тормоза в училището, информация за наличните ресурси в общността и други.

III. НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ ПРИ УСТАНОВЕНИ УЧИЛИЩНО НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

По-голямата част от ситуациите на насилие и тормоз могат да бъдат овладяни от *учителите*, а някои от *самите деца и ученици*. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за насилие и тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за „приятелска игра“ *учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят*.

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като насилие и тормоз е необходимо да се предприемат следните действия.

1. Прекратяване на ситуация на тормоз.

- ✓ В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- ✓ Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията;
- ✓ Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“. Той се прилага от класния ръководител или зам.-директор УД.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат санкции;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза ученик;
- Класният ръководител изслушва ученика, упражнил тормоза в отсъствието на потърпевшия ученик;
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка;
- Класният ръководител може да потърси съдействие и от другите учители и от педагогическият съветник, който също може да подпомогне работата на учителя

като наблюдава ученика във взаимоотношенията му с другите ученици и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока.. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат санкции. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети. Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по- задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най- добре този подход да се приложи от учителя/ класния ръководител, зам.-директор УД. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан:

- първа стъпка учителят/ класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;
- ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят/ класният ръководител разговаря с детето, а детето само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевш от насилието. Този процес се медитира от ангажирания в случая учител/ класен ръководител, зам.-директор УД;
- след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/ класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно.

3. Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз

- При инциденти и кризи се работи в групов формат (цяла група/ клас), като кризисната интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки- затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка.

Най- подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от зам.-директор УД..

- Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение.
- Важно е учителят/ класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая).
- С потърпевшото дете се работи индивидуално.
- Важно е да се предложи на детето подкрепа да разбере какво точно се е случило. Ако е

необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.

- Важно е да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори.
- Не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Това може да се случи на по-късен етап.
- При създаване на необходимите условия и от обучени специалисти може да се реализира медиация с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимовръзките между децата.
- Необходимо е да се наблюдава детето в следващите дни, за да се уверим как се чувства и при необходимост отново да се разговаря с него.
- Необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз.
- Не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на институцията.
- валидират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи отново.
- насърчават се отговори на насилието е думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- при преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа се осъществява от психолога и зам.-директор УД на училището. Дава се пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми (центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др).

5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията

Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие и се оказва се помощ, в случай че има пострадал/пострадали.

Детето се отделя временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/ кризисна интервенция.

Уведомяват се родителите. Детето разговаря с психолог или зам.-директор УД за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. Педагогическият съветник дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от педагогическия съвет. **В училището се провежда заседание на педагогическия съвет за вземане на решение за последващи действия.**

6. Действия при насилие на възрастен срещу дете/ ученик

Подава се сигнал към ОЗД и/ или полицията и се следват стъпките по Координационния механизъм за дете в риск.

С пострадалото дете разговаря зам.-директор УД, който прави оценка изготвя план за работа с детето.

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето (чл. 7, ал. 1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

Съгласно ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна”.

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на деца/ ученици в училището, директорът на институцията следва да бъде незабавно уведомен. От страна на институцията сигналът се подава от директора.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в институцията може да проведе консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон: 116 111, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз- с Националния център за безопасен интернет на телефон: 124 123 или чрез сайта: www.safenet.bg.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

- **На Национална телефонна линия за деца 116 111** към Държавната агенция за закрила на детето /напълно безплатна за обаждщите се/. На телефон 116 111 се предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца.
- **Към Националния център за безопасен интернет-** анонимни консултации в случаи, касаещи насилие и тормоз в интернет (кибернасилие и кибертормоз)
  - на телефон: 124 123,
  - имейл: helpline@online.bg
  - чат в сайта: www.safenet.bg.
- **На Националния телефон за спешни повиквания 112.**

IV. УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз и насилие.

- ✓ Създава се Дневник със случаи и процедури за управление на информацията.

В него се документират единствено ситуацияите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, група/ клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

- ✓ Дневникът се съхранява при ЗДУД.
- ✓ Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на институцията.

2. Насочване към други служби.

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане” (Отдел „Закрила на детето”- ОЗД) и/ или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, в който се включва представител на институцията учител на групата, класен ръководител, зам.- директор УД. Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При становище от координационния съвет в училището за инициране на работа по случай или ако не се свика Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в рискот насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, психологът следва да иницира работа по случай с детето в училището.